कालादिष्वन्तर्यामितया स्थित्वा सृष्टिं करोति YatīndraDī. 83. 15.

**अण्डसृष्ट्यर्थत्व** (aṇḍasṛṣṭyartha-tva) *n.* the state of having the creation of the universe as the purpose अण्डसृष्ट्यर्थत्वात्त्रिवृत्करणस्य । त्रिवृत्करणमुपाय:; अण्डसृष्टि: फलम् S'rutaPra. iB. 29. 25 (*on* i. 1. 1); ii. 402. 31 (*on* ii. 4. 17)

**अण्डसृष्ट्युत्तरकाल** (aṇḍasṛṣṭy-uttarakāla) *m.* time subsequent to the creation of the cosmic egg (i. e. the universe) अण्डसृष्ट्युत्तरकालभावित्वाच्चतुर्मुखोत्पत्ते: VedāntDī. 138. 8 (ii. 4. 17)

**अण्डसृष्ट्युत्तरकालम्** (aṇḍasṛṣṭy-uttarakālam) *adv.* at the time subsequent to the creation of the universe अण्डसृष्ट्युत्तरकालं हि चतुर्मुखसृष्टजीवेषु त्रिवृत्करणप्रकार उपदिश्यते BrahmSūBh.(Rā.) 560. 7 (*on* ii. 4. 18); BrahmSūBh.(S'rī.) ii. 189. 1 (*on* ii. 4. 18); S'ivārkaMaDī. ii. 190. 10 (*on* ii. 4. 18)

**अण्डसृष्ट्युपाय** (aṇḍasṛṣṭy-upāya) *m.* the means for creation of the universe व्यष्टिसृष्टिसंकल्पवाक्ये पश्चान्निर्दिष्टमण्डसृष्ट्युपायभूतं त्रिवृत्करणम् S'rutaPra. iB. 30. 70 (*on* i. 1. 1)

**अण्डसृष्ट्युत्तरकालीनता** (aṇḍasṛṣṭyuttarakālīna-tā) *f.* the state of being that which relates to a time subsequent to the creation of the cosmic egg (i. e. the universe) त्रिवृत्करणश्रुतिश्च त्रिवृत्करणस्याण्डसृष्ट्युत्तरकालीनतामवगमयति नेति S'rutaPra. ii. 401. 10 (*on* ii. 4. 17); तेषां प्राबल्ये त्रिवृत्करणस्याण्डसृष्ट्युत्तरकालीनतावगमकतया तस्य हिरण्यगर्भकर्तृकत्वसंभवेन S'rutaPra. ii. 401. 12 (*on* ii. 4. 17)

**अण्डस्कन्द** (aṇḍa-skanda) *m.* name of a disease of a horse affecting its testicles अण्डस्कन्दस्तुरङ्गानां( ? णां ) जायते बहुसंज्ञक: AśvaVai. 50. 1.

**अण्डस्थ** (aṇḍa-stha) *adj.* existing in the egg or womb न खल्वयं मृतोऽण्डस्थ इति स्नेहादभाषत HariVaṁ. 8. 4 = SkandP. iv. 17. 72; BrahmāṇḍP. ii. 59. 29; अण्डेन सह जातो वै अण्डस्थो बुद्धिमाप्तवान् ··· अण्डस्थ एव सुचिरं स्थितो मार्तण्ड इष्यत: BhaviP. 87A. 24 (i. 47. 2); तत्पालनं तयो: । निर्दोषमासीदण्डस्थफणिलालनसंनिभम् RājTa.(Ka.) 5. 291; **ii** existing (i. e. immanent) in the universe (*lit.* cosmic egg) (स्वं रूपं दर्शयामास) अण्डस्थं चाण्डबाह्यस्थं बाह्यमाभ्यन्तरं परम् KūrmaP. 108. 2 (1. 12)

**अण्डस्रू** (aṇḍa-srū) *adj.* attaining an egg (i. e. producing an egg) अण्डं स्रीव्यतीति अण्डस्रू: JaineVyā. (318. 29) iv. 4. 18

**अण्डस्वरूप** (aṇḍa-svarūpa) *n.* nature of the cosmic egg ब्रह्मादय: सुरा: ··· अण्डाभ्यन्तरप्रपञ्चैकदेशमेव वर्णयन्ति, अण्डस्वरूपं न जानन्ति TripāMaNāU. 369. 11 (6)

**अण्डहस्तिन्** (aṇḍa-hastin) *m.* name of the plant *Cassiatora* स्याच्चक्रमर्दोऽण्डगजो गजाख्यो मेषाह्वयश्चैडगजोऽण्डहस्ती RājNi. 135. 2.

**अण्डहीन** (aṇḍa-hīna) *adj.* having no testicles भवन्ति स्वैश्च कर्मभि: । वाताण्डाश्चाण्डहीनाश्च VarāP. 203. 19.

**अण्डहेतुभेद** (aṇḍa-hetubheda) *m.* difference in the cause such as egg स्वेदोद्भेदजराय्वण्डहेतुभेदाच्चतुर्विधम् SaṁgīRa. i. 29. 5 (i(2). 16)

**अण्डाकर्षण** (aṇḍākarṣaṇa) *n.* castration [MW, Apte]

**अण्डाकार** (aṇḍākāra) *adj.* of the form of an egg मेढ्रान्नवाङ्गुलादूर्ध्वं नाडीनां कन्द (v. l. कन्दम्) उच्यते ।···अण्डाकारम् AhirbuS. 32. 8.

**अण्डाकृति** (aṇḍākṛti) *adj.* having the shape of an egg, oval (कन्दस्थानम्) अण्डाकृति तिरश्चां च द्विजानां च चतुष्पदाम् TriBrU. 58; *f.* an ellipse [MW, Apte]

**अण्डाक्ष** (aṇḍākṣa) *m.* name of one of the twenty kinds of eye-disease of an elephant संग्रहस्त्वक्षिरोगाणामत ऊर्ध्वं प्रचक्ष( ? क्ष्य )ते । ··· अण्डाक्षस्त्वथ काचाक्ष: Hastyāyur. 33. 21 (1. 4); 49. 4 (1. 7); 139. 3 (1. 18); 141. 8 (1. 18)

**अण्डाख्य** (aṇḍākhya) *adj.* called *aṇḍa* (i. e. cosmic egg) असौ तेज:कणोऽण्डाख्य: कल्पनात्कश्चिदण्डताम् । प्रयात्यन्त:स्फुरद्ब्रह्मा जलमापिण्डतामिव YogVā. iii. 64. 20.

**अण्डात** (aṇḍāta) *m.*~*n.* (?) a kind of dance [Saṁgītasārasaṁgraha 261 nt.]

**अण्डात्मक** (aṇḍātma-ka) *adj.* [*f.* -ikā] in the form of a cosmic egg सृष्ट्वा तदाण्डात्मकविश्वलोकं संभाव्य शुद्धं गतपाशबन्धम् ĪśānS'iPa. i. 10. 35; इयमण्डात्मिका माया सप्तावरणसंयुता BṛBrahmaS. iii. 3. 11.

**अण्डादि** (aṇḍādi) *adj.* **i** list of words beginning with *aṇḍa* कुक्कुट्यादीनामण्डादिषु पुंवद्वचनम् Vār. 2 (*on* P. vi. 3. 42); PrakriKau. i. 587. 2; कुक्कुटाण्डमित्यादौ उत्तरपदस्याण्डादेरस्त्रीत्वात्···पुंस्त्वं न प्राप्नोतीत्यारभ्यते Prasā. i. 587. 16; LaS'abdeS'e. ii. 184. 6; **ii** cosmic egg etc. पञ्चीकृतपञ्चमहाभूतेभ्यो यदुत्पन्नमण्डादि तत्सर्वं पञ्चीकृतपञ्चमहाभूतव्यतिरेकेण नास्ति PañcPra. 35. 3; ब्रह्माण्डलोकदेहेषु सद्वस्तुनि पृथक्कृते । असन्तोऽण्डादयो भान्तु PañcDa. 2. 97; शब्दादुच्चलिते सिन्धौ शैलाण्डादौ च दारिते AlaṅkāS'e. 19. 12(9)

**अण्डादिकार्य** (aṇḍādi-kārya) *n.* effect or product such as the cosmic egg etc. जनयति स जगद्धेतुरण्डादिकार्याणि TattvMu. 1. 17.

**अण्डाधिपति** (aṇḍādhipati) *m.* lord of the cosmic egg (i. e. the universe) अण्डाधिपतिश्चतुर्मुख: BrahmSūBh.(Rā.) 294. 7 (*on* i. 3. 12); पश्यामि···ब्रह्माणम् ··· चतुर्मुखमण्डाधिपतिम् GītāBh.(Rā.) 545. 13 (*on* 11. 15); अण्डान्तर्गतपदार्थधारणादेरण्डाधिपतौ संभवात् S'rutaPra. ii. 190. 10 (*on* i. 4. 29)

**अण्डाधिपत्य** (aṇḍādhipatya) *n.* lordship over the cosmic egg (i. e. the universe) ब्रह्मणोऽपि हि ··· अण्डाधिपत्यादधिकं फलं भोक्तुं चाशक्यम् S'rutaPra. iB. 104. 6 (*on* 1. 1. 2)

**अण्डान्त** (aṇḍānta) *adj.* ending with the cosmic egg अण्डान्तमेव व्याख्यातं किमन्यदवशिष्यते BṛĀraUBhVā. iii. 6. 19.

**अण्डान्तम्** (aṇḍāntam) *adv.* upto the cupola आपादभूमेरण्डान्तमनुरूपं च यत्त्रयम् । उत्तरोत्तरत: कुर्याद्भूर्भुवस्वादिकोत्थितै: PauṣkS. 43. 82.

**अण्डान्तर्** (aṇḍāntar) *ind.* inside or within the cosmic egg (i. e. the universe) यथाडा( ? ण्डा )न्तर्जले बर्हीं ( मही ) SetuBa. 186. 7.

**अण्डान्तर** (aṇḍāntara) *n.* a different egg प्रजापतिरथाक्षिपत् । बलं चाण्डे चकाराथ ततस्त्वण्डान्तरे शिशु: । यदण्डं तद्बलं प्राहुर्यत्तेज: स शिशुर्मत: BrahmāṇḍP. ii. 7. 284.

**अण्डान्तरस्थ** (aṇḍāntara-stha) *adj.* existing within the universe अण्डान्तरस्थपरमाणुचयान्तरस्थं गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि BrahmS. 5. 44.

**अण्डान्तर्गत** (aṇḍāntar-gata) *adj.* existing (i. e. included) in the cosmic egg (i. e. the universe) अण्डान्तर्गतसर्गादेरुक्तत्वादण्डबहिर्भूततत्त्वसर्गादेर्वक्ष्यमाणत्वाच्च S'rutaPra. iA. 236. 25 (*on* i. 1. 1); iB. 49. 23 (*on* i. 1. 1); ii. 190. 10 (*on* i. 4. 29)

**अण्डान्तर्वर्तिन्** (aṇḍāntarvart-in) *adj.* existing within the cosmic egg त्रिवृत्करणं तु चतुर्मुखस्याण्डान्तर्वर्तिनो न संभवति BrahmSūBh.(Rā.) 559. 4 (*on* ii. 4. 17); प्रागुक्तत्रिवृत्करणादर्थान्तरभूतोऽण्डान्तर्वर्तिपुरुषमुक्तान्नादीनां परिणामप्रकार उच्यते VedāntSā.(Rā.) 233. 3 (*on* ii. 4. 18); तदण्डान्तर्वर्तिनो हिरण्यगर्भस्य न संभवति BrahmSūBh.(S'rī.) i. 235. 3 (*on* i. 1. 17); ii. 186. 7 (*on* ii. 4. 17); ii. 190. 4 (*on* ii. 4. 18); अन्ये चैव यथायोगमण्डान्तर्वर्तिनं हरिम् । ···पश्यन्ति AnuVyā. 57A. 10 (*on* 3. 4); अण्डान्तर्वर्त्यग्न्यादिषु त्रिवृत्करणस्य प्रदर्शनात् S'rutaPra. iB. 30. 15 (*on* i. 1. 1); ii. 352. 1 (*on* ii. 3. 17); ii. 401. 10 (*on* ii. 4. 17); न चैवमण्डान्तर्वर्तिनश्चैतन्यस्य तत्तदन्त:करणोपाधिभि: सर्वात्मना जीवभावेनावच्छेदात्तदवच्छेदरहितचैतन्यरूपस्येश्वरस्याण्डाद्बहिरेव सत्त्वं स्यात् SiddhāLeSaṁ. 95. 5; अण्डान्तर्वर्तिनामिन्द्रादिदेवानां नामरूपादिक्लृप्तिमेतदधिकरणविषयत्वेन निर्दिश्य S'ivārkaMaDī. ii. 184. 19 (*on* ii. 4. 17)

**अण्डान्तव्याप्त** (aṇḍanta-vyāpta) *adj.* pervading upto the end of the universe तं दृष्ट्वा ··· अण्डान्तव्याप्तवपुषम् ···दैत्यसैनिका: । ··· नेशु: AhirbuS. 41. 39.

**अण्डापहार** (aṇḍāpahāra) *adj.* carrying away the eggs अब्धिनाण्डापहारेण वयं नाथे सति त्वयि । अनाथवत्पराभूता: PañcT. 1. 127 (48) (137. 5 FN.) = KathāSaSāg. x. 4. 192.

**अण्डायन** (aṇḍāyana) *m.* (pl.) name of a Brahmanical *gotra* [DBHS]

**अण्डायिक** (aṇḍāyika) *adj.* born of an egg अण्डायिका: सर्पगृहकोकिला: ब्राह्मण्यादय: [JainL.]

**अण्डायित** (aṇḍāyita) *adj.* become (i. e. looked like) an egg मध्ये रत्नद्वयस्यास्य स्थितमा सप्तमाद्दिनात् । जलप्लुवे बलं भर्तु: व्यक्तमण्डायितं तदा MahāP. 32. 62.

**अण्डारक** (aṇḍāraka) *m.* [*upakādigaṇa* GaṇPā. 29. 8] name of a man, (pl.) name of the descendants of Aṇḍāraka, KāśiVṛ. *on* P. ii. 4. 69.

**अण्डारम्भक** (aṇḍārambhaka) *adj.* which produces or creates (i. e. the material cause of) the universe ब्रह्मलोका नाम अण्डारम्भकाणि भूतानि BṛĀraUBh. 425. 6 (*on* iii. 6. 1); अण्डारम्भकभूतानां ब्रह्मलोकाभिधेष्यते BṛĀraUBhVā. iii. 6. 18; न द्यौरित्यादिश्रुतिस्तु अण्डान्तर्वर्त्यूर्ध्वाधरमध्यमरूपसवलोकप्रलयपरा न त्वण्डारम्भकतत्त्वप्रलयपरा S'rutaPra. ii. 352. 2 (*on* ii. 3. 17)

**अण्डालु** (aṇḍālu) *m.* [Debru. p. 290] fish (*lit.* full of eggs) अण्डं विद्यते चास्य अण्ड + मत्वर्थे आलुच् । मत्स्य: इति शब्दचन्द्रिका [S'abdaKaDru.]

**अण्डावकिरण** (aṇḍāvakiraṇa) *m.* strewing or breaking of the egg अण्डावकिरणमेकाण्डताप्रसूतिश्च न शिवाय (काकस्य) BṛSaṁ. 95. 6 = S'ārṅgaPa. 2500.

**अण्डावधि** (aṇḍāvadhi) *adv.* upto the end of the egg कुहूकण्ठैरण्डा-